

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання і спорту,
професора Дяченко Андрій Юрійович на дисертаційну роботу
ГО СЯОХУН на тему «ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ
МОРФОФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ СПОРТСМЕНІВ ЗІ
СПОРТИВНИХ ТАНЦІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01
Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт**

Актуальність теми. Дисертаційна робота присвячена одній із найменш розроблених проблем спортивної науки у сфері спортивного танцю – науково обґрунтованому контролю підготовленості спортсменів на початковому етапі багаторічного тренування. Актуальність теми не викликає сумнівів, що зумовлено зростанням популярності спортивних танців і підвищенням вимог до всебічної, комплексної та науково обґрунтованої підготовки спортсменів у цьому виді спорту.

Методологічним підґрунтя сучасної системи спортивної підготовки є розуміння періодизації багаторічної спортивної підготовки, коли фактором формування функціональних резервів спортсменів є сурова відповідність функціональної спрямованості тренувального процесу віковим вимогам і закономірностям формування довгострокових адаптаційних ефектів. В сучасній літературі доведено, що на ранніх етапах спортивного вдосконалення провідними механізмами розвитку функціональних можливостей спортсменів є нейродинамічні властивості і функції опорно-рухового апарату, які розглянуті в якості провідних чинників впливу на ефективність фізичної, технічної, тактичної, і у випадку спортивного танцю артистичної і хореографічної підготовки.

Водночас є розуміння, що існує проблема, яка підтверджена автором. На підставі проведеного аналізу наявної сучасної наукової літератури та програм підготовки у спортивних танцях Го Сяохун стверджує про необхідність вдосконалення контролю за фізичним та функціональним станом спортсменів особливо вже на початковому етапі підготовки. Досліджені автором роботи, які стосуються координаційних здібностей, почуття ритму, прояву таких психофізіологічних функцій, як концентрація та зміна фокусу уваги, визначення обсягу моторної пам'яті в спортивних танцях констатують певні проблеми, водночас підтверджують важливість зазначених характеристик та їх істотне значення для досягнення успіху. Особливо існує дефіцит досліджень, що висвітлюють структуру багаторічної підготовки спортсменів, особливості етапів підготовки і критеріїв для оцінки рівня підготовленості спортсменів відповідно до етапу підготовки. Наявні роботи не повною мірою забезпечують формування цілісної системи знань, які необхідні для чіткого розуміння таких процесів підготовки, як відбір, контроль фізичної та специфічних основ функціональної підготовленості на кожному етапі підготовки, критерії рівня професійної підготовленості, прогноз успішності.

Таким чином, наявні відомості підтверджують актуальність обраного напрямку роботи, спрямованого на розв'язання проблеми контролю морфофункціонального стану спортсменів на початковому етапі підготовки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до Плану науково-дослідної роботи Харківської державної академії фізичної культури на 2019-2023 рр., згідно з ініціативною темою кафедри медико-біологічних основ спорту та фізичної культури за темою «Анатомо-морфологічні, біохімічні та фізіологічні оптимізації тренувального процесу у спортсменів різних видів спорту та при заняттях фізичною культурою» й темою наукової роботи кафедри біологічних дисциплін на 2024-2025 р.р. «Медико-біологічні аспекти розвитку, вдосконалення та відновлення рухової активності» (номер державної реєстрації 0124U005086).

Роль автора, як співвиконавця, полягає у розробці системи контролю підготовленості спортсменів у складнокоординаційних видах спорту (на прикладі спортивних бальних танців) на початковому етапі підготовки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

- *уперше* здійснено аналіз спортивних танців з професіографічних позицій та побудовано професіограму цього виду спорту;

- *уперше* розроблено систему контролю морфофункціонального стану спортсменів у спортивних танцях на етапі початкової підготовки, яка базується на аналізі антропометричних показників, індексів фізичного розвитку, результатів психофізіологічних тестів та функціональних проб оцінки балансних можливостей;

- *уперше* апробовано батарею індексів фізичного розвитку, тестів та функціональних проб як скринінг-тестів оцінки стану спортсменів зі спортивних танців;

- *уперше* доведено інформативність отриманих показників та адекватність застосування їх як критеріїв контролю підготовленості у спортивних танцях.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на підставі власних досліджень розроблено систему морфофункціонального контролю стану спортсменів у спортивних танцях на початковому етапі підготовки, розроблено відповідну програму скринінг-тестування для оцінки стану спортсменів зі спортивних танців, що дозволить підвищити ефективність підготовки, покращити контроль функціонального стану. Апробовані тести, проби й методи оцінки фізичного та функціонального стану можуть використовуватися для здійснення моніторингу, який забезпечує зворотний зв'язок, необхідний для оптимізації таких компонентів підготовки, як відбір, прогноз успішності, корекція змісту тренувальних програм на початковому та наступних етапах підготовки.

Основні результати дослідження впроваджено в практичну діяльність, про що свідчать акти впровадження результатів досліджень, які підтверджують використання основних положень дисертації при викладанні навчальних дисциплін: «Медико-біологічний супровід програм фізкультурно-оздоровчого та спортивного спрямування», «Медико-біологічні проблеми спортивного

прогнозування» у вигляді курсів лекцій, практичних і семінарських занять для здобувачів другого освітнього рівня на кафедрі спортивної медицини та гігієни ХДАФК; «Сучасні аспекти медико-біологічних досліджень у спорті та фізичній культурі» у вигляді курсів лекцій, практичних і семінарських занять для здобувачів третього освітнього рівня на кафедрі біологічних дисциплін ХДАФК; «Теорія та методика обраного виду спорту» для здобувачів першого освітнього рівня на кафедрі танцювальних видів спорту та хореографії ХДАФК. Результати впроваджено в практику роботи танцювального спортивного клубу «Ідеал» м. Харкова, роботи громадської організації «Харківський центр спортивної хореографії», м. Харків; в практику факультету танців «Наньхай» Економічного інституту Хайкоу (м. Хайкоу, КНР).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна. Наукові положення, сформульовані у дисертаційному дослідженні Го Сяохун, вирізняються цілісністю побудови, логічною послідовністю викладення та переконливою аргументацією, ґрунтуються на сучасних концепціях теорії і методики спортивного тренування, адаптованих до специфіки спортивних танців як виду змагальної діяльності підвищеної координаційної та сенсомоторної складності. Дослідження базується на поєднанні класичних засад біологій спорту з сучасними концепціями адаптаційного управління функціональними навантаженнями в складнокоординаційних видах спорту (на прикладі спортивних бальних танців). Структура дисертації відповідає загальновизнаним науковим стандартам: чітко окреслено мету, сформульовано завдання, обґрунтовано предмет, об'єкт і методологію дослідження, що забезпечило відповідність теоретичної частини та емпіричних процедур. Висновки та рекомендації мають чіткий зв'язок із результатами педагогічного експерименту, а також із загальною методологічною логікою дослідження, що забезпечує їх системність і переконливість.

Обґрунтованість теоретичних положень підтверджується широкою джерельною базою, залученням праць провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників, а також опорою на діючі нормативи побудови тренувального процесу у видах спорту з вираженою координаційною спрямованістю. Методологічна цілісність дослідження забезпечена логічною відповідністю між метою, завданнями, об'єктом, предметом і методами дослідження, що створює надійне підґрунтя для формування наукових висновків. Достовірність отриманих результатів забезпечена тривалим періодом емпіричного дослідження; поетапною верифікацією широкого спектру даних.

Таким чином, сформульовані у дисертації положення, висновки й рекомендації є методично обґрунтованими, практично значущими, статистично достовірними і такими, що містять елементи наукової новизни, які мають перспективу для подальших досліджень у галузі спортивної підготовки танцюристів.

Оцінка змісту дисертації, її завдання в цілому і основних положень дисертації. Матеріали роботи викладено на 226 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. Дисертаційна робота складається з анотацій, переліку

умовних скорочень, вступу, шістьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація ілюстрована 8 таблицями та 18 рисунками. Список використаних літературних джерел містить 244 найменувань, серед яких 203 – англomовні.

В результаті аналізу дисертаційного дослідження констатуємо:

- ✓ чітку логіку від постановки проблеми до практичного вирішення;
- ✓ використання професіографічного аналізу для визначення вимог до виду спорту, що є нестандартним і виправданим підходом для танцювального спорту;
- ✓ інтеграцію показників фізичного розвитку, постуральної стабільності, балансних можливостей і психофізіологічних характеристик в єдину систему контролю;
- ✓ обґрунтування вибору конкретних тестів і функціональних проб із поясненням механізмів, які вони відображають (сенсорно-моторна інтеграція, стійкість НС тощо);
- ✓ наявність реальних результатів, що демонструють відмінності між групами спортсменів із різним тренувальним стажем та показують інформативність вибраних показників;
- ✓ наукова новизна є чітко задекларованою та підтверджується фактом, що у спортивних танцях системи контролю, адаптованої до специфіки цього виду спорту, раніше не було.
- ✓ робота містить елементи, які мають безпосередній вихід у практику: запропоновані тести можуть використовуватися як скринінг на регулярній основі, а також як система етапного контролю на рівні спортшкіл і спеціалізованих секцій.

Головне, що дисертація узгоджується з сучасними тенденціями спортивної науки – пріоритет комплексної інтегральної оцінки (фізичний розвиток + функціональна складова + психофізіологічні предиктори), переорієнтація на ранню діагностику й прогнозування успішності.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної наукової проблеми, визначено її зв'язок з тематикою планових науково-дослідних робіт ХДАФК, а також окреслено концептуальні засади дослідження – сформульовано мету, об'єкт, предмет та методологічну основу. Визначено коло завдань, що забезпечують реалізацію дослідницької логіки, обґрунтовано вибір методів дослідження відповідно до його предметного поля. Представлено положення, які відображають наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, зокрема в публікаціях, підготовлених у співавторстві. Описано сферу апробації та напрями впровадження результатів у практику, деталізовано етапи наукового пошуку й наведено кількісні характеристики публікаційної активності здобувача.

У **першому розділі «Контроль функціональної підготовленості спортсменів у складнокоординаційних видах спорту в контексті сенсомоторної інтеграції: стан наукової розробленості»** зосереджена увага на системному аналізі теоретичних положень і сучасних науково-методичних підходів до реєстрації, оцінки та інтерпретації отриманих даних в системі

спортивної підготовки спортсменів-танцюристів на початковому етапі підготовки.

Автор всебічно розглядає інноваційні аспекти підготовленості, акцентуючи на особливостях їх адаптації до специфіки спортивних танців, які поєднують елементи спортивної підготовки в дитяче-юнацькому спорті та артистичного виконавства. Обґрунтовано характеристики фізіологічного навантаження у спортивних танцях, що вимагає точності визначення кількісних і якісних характеристик підготовленості юних танцюристів.

У межах розділу охарактеризовано основні принципи формування структури функціональних можливостей спортсменів складнокоординаційних видів спорту на основі застосування різних тестів та функціональних проб, які мають широку розповсюдженість для оцінки функціонального стану та їх майстерності, що підтвердило актуальність цього напрямку. Водночас констатували, що дослідження зазначеної спрямованості у спортсменів в спортивних танцях висвітлені фрагментарно, особливо на етапі початкової підготовки. Це надало можливості обґрунтувати об'єктивну потребу у поглибленому вивченні цього питання та формуванню цілісної системи контролю функціонального стану у спортивних танцях на етапі початкової підготовки.

На основі аналізу наукових праць провідних фахівців у галузі спортивного тацю здобувач створив концептуальне підґрунтя для розробки власної моделі контролю, яка враховує як психофункціональні, так і специфічні властивості підготовленості в спортивному танці у юних спортсменів.

У другому розділі «**Методи та організація дослідження**» представлено всебічне обґрунтування методології дослідження та послідовну організацію всіх його етапів. Розділ охоплює як класичні, так і сучасні методи наукового пошуку, адаптовані до специфіки дослідження тренувального процесу кваліфікованих спортсменів у спортивних танцях на етапі початкової підготовки.

Застосовані загальнонаукові методи (аналіз, порівняння, узагальнення, структурний і системний підхід, дедуктивний та індуктивний метод), бібліосемантичний метод, метод педагогічних спостережень, професіографічний метод, антропометричний метод, регресійний метод оцінки фізичного розвитку, метод індексів, психофізіологічні методики, спрямовані на дослідження психомоторних реакцій та відчуття (сприйняття) часу, педагогічне тестування, спрямоване на оцінку постуральної стабільності, балансу та визначення координаційних здібностей, методи статистичної обробки отриманих результатів за допомогою пакету прикладних програм були спрямовані на вивчення філософських, дидактичних і методичних аспектів періодизації, а також забезпечили підґрунтя для формування адаптованої моделі річної підготовки. Обґрунтовано використання системного та синергічного підходів, які дозволили врахувати як нормативну структуру підготовки, так і індивідуальні реакції спортсменів-танцюристів на навантаження, втомлення та відновлення.

Статистичний аналіз даних проведено за допомогою ліцензованих пакетів електронних таблиць Excel. З огляду на розмір вибірки та характер розподілу для характеристики даних визначали медіану (Me), 1 (25%) та 3 (75%) квартиль.

У дослідженні брали участь 28 спортсменок зі спортивних танців, розподілених на дві групи по 14 осіб.

У третьому розділі «Застосування професіографічного підходу для характеристики діяльності у спортивних танцях та аналізу чинних програм спортивної підготовки для ДЮСШ та клубів» подано комплексне теоретичне й емпіричне підґрунтя розробки структурно-функціональної моделі річного циклу підготовки спортсменів-танцюристів.

Проведений в розділі порівняльний аналіз нормативно-методичних документів дозволив встановити, що нині у спортивних танцях відсутня система контролю ефективності підготовки, немає критеріїв оцінки, спеціально розрахованих на танцюристів із застосуванням специфічних підходів. Відсутні тести, за допомогою яких можна оцінювати підготовленість спортсменів, фактично немає системи відбору на початковому етапі підготовки. Ліквідація вказаних недоліків повинна бути визнана актуальним науково-практичним завданням спортивної науки.

Професіографічний аналіз спортивних танців дозволив встановити, що вони повинні бути оцінені як важка та дуже напружена діяльність. Встановлено основні чинники, що негативно впливають на функціональний стан спортсменів, запропоновано комплекс тестів та функціональних проб, за допомогою яких можна здійснювати відбір та прогноз успішності в спортивних танцях.

У четвертому розділі «Порівняльний аналіз показників морфофункціонального стану, які відбивають рівень підготовленості спортсменок зі спортивних танців» виявлені ключові структурні та методичні чинники, що визначають ефективність моделювання морфофункціонального стану, які відбивають рівень підготовленості спортсменок зі спортивних танців.

Результати, наведені у цьому розділі, доводять наявність відмінностей фізичного розвитку спортсменок зі спортивних танців із різним стажем тренувань. Підвищення рівня фізичного розвитку та зростання питомої ваги осіб із гармонійним розвитком є результатом регулярних занять спортивними танцями. Заняття спортивними танцями зумовлює позитивні зміни постави, яка повинна розглядатись, як предиктор успіху у цьому виді спорту. Аналіз індексів фізичного розвитку суттєво уточнює та розширює отримані результати. Динаміка основних індексів дозволяє вносити корективи у підготовку танцюристок. З'ясовані відмінності постуральної стабільності спортсменок зі спортивних танців із різним терміном тренувань. Більш досвідчені спортсменки мали кращий рівень здатності до підтримки рівноваги, як у статичних, так і у динамічних умовах, що також є результатом занять. Аналогічна спрямованість встановлена при психофізіологічному тестуванні спортсменів танцюристок. Доведено кращий функціональний рівень підготовленості «Юніорів» порівняно з «Ювенеалами», про що свідчить більшість результатів.

Простота, наочність і інформативність застосованих тестів та функціональних проб дозволяють їх рекомендувати як компонент контролю стану спортсменок зі спортивних танців. Апробовані тести та проби є зручним та об'єктивним інструментом системи контролю в спортивних танцях, розробка якої є загальною метою дослідження.

У п'ятому розділі «Структура системи контролю в спортивних танцях на початковому етапі підготовки» Виконання завдань цього розділу сприяло розробці системи контролю у спортивних танцях на початковому етапі підготовки. Система контролю базується на обґрунтованих та запропонованих принципах. Її основу склали показники, що оцінюють фізичний розвиток та функціональний стан спортсменок зі спортивних танців.

Показано, що аналіз фізичного розвитку передбачає визначення його рівня та гармонійності регресійним методом, розрахунок індексів фізичного розвитку та оцінку стану постави. Обґрунтовано, що функціональний стан оцінюється за допомогою тестів та проб, що визначають стан балансу, здатність дотримання статичної та динамічної рівноваги. Провідним засобом оцінки психофізіологічних особливостей спортсменок зі спортивних танців на початковому етапі підготовки визначено тест тривалості індивідуальної хвилини, простої зорово-моторної реакції, реакції вибору, тестів «Go/No-Go» та дотримання темпу.

У шостому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» подано наукове обґрунтування ефективності авторської моделі контролю функціонального забезпечення підготовки спортсменів-танцюристів на етапі початкової підготовки.

У цьому розділі підбито підсумки, в яких зазначено, що простота, наочність та інформативність застосованих тестів і функціональних проб дозволяють рекомендувати їх як компонент контролю стану спортсменок зі спортивних танців. Апробовані тести та проби є зручним та об'єктивним інструментом системи контролю у спортивних танцях на початковому етапі підготовки, розробка якої і була загальною метою дослідження. Запропонована система контролю базується на обґрунтованих принципах, а її основу формують показники, що оцінюють фізичний розвиток і функціональний стан спортсменок. Відповідність використаних тестів та проб вимогам скринінгу можна розглядати як додаткову перевагу розробленої програми, що дозволяє рекомендувати її не лише як інструмент етапного контролю стану танцюристок, але й як програму поточного скринінгу.

Висновки повністю корелюють із поставленими завданнями, відповідають логіці наукового пошуку та змісту основних розділів роботи. Вони є логічними, послідовними, структурованими та добре аргументованими. Представлений матеріал свідчить про здатність здобувача до глибокого критичного осмислення наукової інформації, об'єктивної оцінки її переваг і обмежень, формування власних наукових позицій, генерування нових ідей та їх верифікації в експериментальних умовах. Дослідник успішно здійснила збір, аналіз, інтерпретацію та систематизацію емпіричних даних, надала їм наукове обґрунтування й оформила результати у вигляді завершеної дисертаційної роботи, що характеризується теоретичною цілісністю, методологічною послідовністю та практичною значущістю. Робота вирізняється цілісністю, концептуальною завершеністю та повнотою розкриття поставленої мети. Наукові положення, практичні рекомендації та аналітичні висновки подано логічно й аргументовано.

У цілому дисертація Го Сяохун написана сучасною літературною українською мовою з дотриманням норм наукового стилю та коректним використанням спеціалізованої термінології. Текст містить належно оформлені посилання на використані джерела, що свідчить про дотримання принципів академічної доброчесності.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях. Результати проведених досліджень висвітлені автором в наукових публікаціях, в яких у повній мірі відображено основні положення дисертації.. Проблематика, зміст, кількість яких повністю відповідає вимогам МОН України. Теоретичне оприлюднення наукових досліджень на конференціях повною мірою засвідчує належну апробацію результатів. Зокрема, матеріали роботи викладено на 226 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. Дисертаційна робота складається з анотацій, переліку умовних скорочень, вступу, шістьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертація ілюстрована 8 таблицями та 18 рисунками. Список використаних літературних джерел містить 244 найменувань, серед яких 203 – англomовні.

У публікаціях, що підготовані у співавторстві, чітко вказано авторський внесок. Порухень академічної доброчесності не виявлено.

Основні теоретичні і практичні положення дисертаційної роботи оприлюднено на Міжнародна наукова інтернет-конференція «Актуальні проблеми фізичної культури, спорту і здоров'я»; XIV Міжнародна науково-практична конференція «Адаптаційні можливості дітей та молоді»; Міжнародна XIX наукова конференція «Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти»; XXIII Міжнародна науково-практична конференція «Фізична культура, спорт і здоров'я: стан, проблеми та перспективи»

Попри загальну цілісність і високий науковий рівень дисертаційного дослідження Го Сяохун, варто зазначити низку дискусійних питань, які не знижують його наукової цінності, проте потребують пояснення і можливо обговорення:

1. Доцільно було б ширше представити порівняння з іншими складнокоординаційними видами спорту (гімнастика, фігурне катання), що підсилило б міжвидову валідність запропонованих критеріїв.

2. Було б цікаво знати думку автора про роль і місце запропонованих методів в структурах тренувального процесу спортсменів-танцюристів.

3. Дизайн вашого дослідження побудований на порівняльному аналізі стану спортсменок, які відрізняються віком та терміном тренувань. Чому ви обрали такий варіант дизайну?

4. Ви представляєте результати за допомогою медіани та величин 1 і 3 квартилів, відмінність між групами встановлювалась за допомогою показника Розенбаума. Що є підставою для обрання цих статистичних показників?

5. Ви пропонуєте принципи побудови системи контролю у спортивних танцях. Який принцип, на вашу думку, є найбільш важливим?

Перераховані недоліки та зауваження у переважній більшості носять дискусійний характер, суттєво не впливають на науковий і методологічний рівень дисертації, не знижують її загальної позитивної оцінки та спрямовані, в основному, на подальше вдосконалення творчих здібностей здобувача.

Висновок про відповідність дисертації встановленим чинним вимогам. Дисертаційна робота Го Сяохун на тему «Формування системи контролю морфофункціонального стану спортсменів зі спортивних танців на початковому етапі підготовки» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, завідувач кафедри водних видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України

 Андрій ДЯЧЕНКО

Проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор





Ольга БОРИСОВА